

פתרון בחינת הבגרות בתנ"ך – יחידת הלימוד השלישית

קיץ תשע"ו, 2016, שאלונים: 133,001106
מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על שלוש מהשאלות 1-4.

בכל שאלה שנבחרה, הם נדרשו לענות על שניים מהסעיפים א-ג. (לכל סעיף – 10 נקודות ; סה"כ לכל שאלה – 20 נקודות).

שאלה מספר 1

הנבחנים נדרשו לענות על שניים מהסעיפים א-ג:

סעיף א'

- (1) הבעיה שהפרשן התמודד עמה: מדוע פותח הפסוק בפועל בלשון נקבה יחידה והרי מדובר במרים ואהרון?
- הפתרון שמציע ראב"ע: מרים הייתה הפעילה מבין השניים, היא זו שיזמה את דברי התלונה למשה, ואהרון שיתף איתה פעולה בהסכימו לדבריה, או מעצם שתיקתו לנוכח תלונתה.
- (2) שתי הטענות של מרים ואהרון נגד משה:
 - הם טוענים נגד משה על כך שנשא לו אישה כושית.
 - הם טוענים נגד משה על היותו מתנשא. לדבריהם ה' התגלה לא רק אליו, אלא גם אליהם.
- תשובת הכתוב על הטענה השנייה: משה מתואר כאיש הצנוע ביותר עלי אדמות, משמע אין כל הצדקה לתלונתם על היותו מתנשא.

סעיף ב'

(1) ההבדל העיקרי בין משה לנביאים אחרים לפי הבחנתו של ה', הוא שרק אל משה התגלה ה' באופן ישיר ומסר לו את דבריו. בעוד שלנביאים האחרים, ה' התגלה בחידות ובתמונות ולא בצורה ישירה.

(2) רש"י מקשר את הנאמר בפסוק 8 לענווה של משה המוזכרת בפסוק 3, באופן הבא:

רש"י מסביר את דבר ה' על כך שמשה זכה להתגלות ישירה, באומרו שכל הנביאים ראו את ה' באמצעות מראה והיו משוכנעים שהם רואים את ה'. ולעומתם משה שזכה לראות את ה', הבין כי אין הדבר אפשרי, וכי הוא אינו רואה באמת את ה'. מכאן, ניתן ללמוד על מידת צניעותו, כי הבין שאדם אינו יכול לראות את ה'.

סעיף ג'

(1) בתקופת המקרא האמינו שמחלת הצרעת היא עונש שה' מטיל על החוטא: "וְהָעֵץ סֵר מֵעַל הָאֵהָל וְהָיָה מִרְאֵי מִצְרַעַת פֶּשֶׁלָּג וַיִּפֹּן אֶהָרֶן אֶל-מִרְאֵי וְהָיָה מִצְרַעַת" – ה' הוא המעניש את מרים על דברי התלונה שלה כנגד משה.

בתקופת המקרא האמינו שרק ה' יכול לרפא את הצרעת: "וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ" – משה פונה בצעקת בקשה אל ה' לרפא את מרים מהצרעת.

(2) על פי הנוסח שלפני תיקון הסופרים, ניסה אהרון לשכנע את משה להתפלל לה' בעבור מרים, בכך שנקט בלשון רבים "אמנו... חצי בשרנו" – כדי להזכיר לו את הקשר המשפחתי שביניהם, להזכיר למשה שמדובר באחותו, לכן מן הראוי שיחמול עליה ויפעל לריפוייה.

על פי הנוסח שאחרי תיקון סופרים, ניסה אהרון לשכנע את משה להתפלל לה' בעבור מרים בעשותו שימוש בדימוי, על דרך ההגזמה. אהרון דימה את מרים לעובר נפל, היוצא מרחם אימו כאשר בשרו אכול למחצה.

שאלה מספר 2

הנבחנים נדרשו לענות על שניים מהסעיפים א-ג:

סעיף א'

(1) על פי הפסוקים, העם נאשם בשני חטאים. החטא הראשון של העם הוא נישואים לנוכריות והחטא השני של העם הוא עבודה זרה וקיום יחסי מין במסגרת העבודה הזרה, כחלק מזנות פולחנית.

(2) על פי שני הפרשנים נראה כי ישנו קשר בין שני החטאים. רש"י אומר כי כאשר גבר היה נתקף יצר על אישה זרה ומבקש לשכב עימה, היא הייתה מוציאה פסלון של אליל ואומרת לו שישתחוה לפסלון (כלומר, מתנה את יחסי המין איתה בהשתחוות לאליל). מילגרום אומר כי הזנות הפולחנית הייתה חלק בלתי נפרד מסעודת הפולחן, כלומר, בעת שאכלו את בשר הקורבן, היו מקיימים יחסים עם בנות מואב.

סעיף ב'

(1) על פי פסוקים 4-5 ניתן לראות כי ישנו הבדל בין דרישת ה' ממשה לדרישת משה משופטי ישראל. ה' מצווה על משה להוקיע את ראשי השבטים (הריגת המנהיגים ותלייתם בפומבי לעיני כל). לעומת זאת, משה פונה אל שופטי העם, אל המנהיגים, ודורש מהם להרוג רק את החוטאים, רק את מי שהיה שותף לחטא. כך למעשה, אנו רואים כי משה אינו ממלא את צו ה' כפי שנדרש.

(2) כן. גם במדבר וגם בשמות ל"ב, משה סינגר על העם וביקש להעניש רק את החוטאים. בפרשת עגל הזהב, אלוהים ביקש להשמיד את העם כולו, אך משה הרגיע אותו וביקש ממנו לפעול על פי מידת הרחמים. משה ביקש מאלוהים לרחם על העם, לזכור את כל פעולותיו שעשה בשבילם בעת היציאה ממצרים ואת הבטחתו לאבות. בפועל, משה ציווה על בני לוי להרוג את החוטאים. גם במדבר, נראה כי משה פעל כנגד השמדת המנהיגים, כאשר ביקש להשמיד את החוטאים בלבד.

אן: לא. בשמות ל"ב משה סינגר על העם, דרש מה' להציל את עמו מעונש ההשמדה, ובסופו של דבר הוענשו החוטאים בלבד (3000 איש). לעומת זאת, בספר במדבר משה אינו מסנגר על העם כלל בפני ה', ודורש את השמדת החוטאים.

סעיף ג'

(1) בשני הקטעים ניתן לראות כי ישנו קשר בין קנאה לברית. במדבר כ"ה, נראה כי בעקבות קנאתו הדתית של פנחס (הריגת זמרי וכזבי), אלוהים כורת עימו ועם זרעו ברית – מזרעו של פנחס יצאו כוהנים. במל"א י"ט, טוען אליהו, שהוא קנאי לה', אינו יכול לשאת את העובדה שלא מאמינים בה', מקטרג על העם ומאשימו בכך שהפר את בריתו עם ה'.

(2) ניתן לראות כי היחס כלפי קנאותו של פנחס הוא יחס חיובי. בעקבות קנאות זו, אלוהים מעניק לפנחס שכר- הוא כורת עימו ברית עולם ומבטיח לזרעו כהונה. לעומת זאת, היחס כלפי קנאותו של אליהו הוא יחס שלילי, כאשר בעקבות הדברים שאמר אליהו, אלוהים מתגלה אליו, ויש בהתגלות על האמירות של אליהו על העם, כולל עזיבת הברית עם ה' ודרישה מאליהו להפסיק לקטרג על העם ולסנגר עליו.

שאלה מספר 3

הנבחנים נדרשו לענות על שניים מהסעיפים א-ג:

סעיף א'

(1) דוד השתמש בסמכותו כדי להשיג את מבוקשו באופן הבא: דוד, מתוקף תפקידו כמלך, ציווה על שר צבאו, יואב, להביא למותו של אוריה החתי במלחמה. הוא עושה זאת באמצעות שליחת מכתב אל יואב, ובו הוראות מדויקות כיצד להביא למותו של אוריה: "וַיִּכְתֹּב דָּוִד סֵפֶר אֶל-יֹאבָב וַיִּשְׁלַח בְּיַד אֹרִיָּה. וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר לְאֹמֶר הִבּוּ אֶת-אֹרִיָּה אֶל-מִוֶּלֶת פְּנֵי הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה וְשִׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו וְנָכָה וָמֵת".

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכוניםטים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

- יואב השתמש בסמכותו כדי להשיג את מבוקשו של דוד באופן הבא: יואב, על מנת להשיג את מבוקשו של דוד, ולהביא למותו של אוריה, פוקד על אוריה להימצא במקום מסוכן בקרב, על מנת שימות: "וַיְהִי בְשֹׁמֶר יוֹאָב אֶל-הָעִיר וַיֵּתֶן אֶת-אוּרִיָּה אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יָדַע כִּי אֲנָשִׁי-חַיִּל שָׁם".
- (2) הראיות שיואב ציית להוראות של דוד בלי הסתייגות (על הנבחן לציין שתיים ולהסביר):
- דוד מצווה על יואב להביא למותו של אוריה בקרב, ויואב מצייט לו, ללא השגות: "וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר לְאֹמֶר הִבּוּ אֶת-אוּרִיָּה אֶל-מוֹל פְּנֵי הַמֶּלֶכָה הַחֲזָקָה וְשִׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו וְנָכָה וָמָת. וַיְהִי בְשֹׁמֶר יוֹאָב אֶל-הָעִיר וַיֵּתֶן אֶת-אוּרִיָּה אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יָדַע כִּי אֲנָשִׁי-חַיִּל שָׁם... וַיָּמָת גַּם אוּרִיָּה הַחַתִּי".
 - יואב מביא למותם של חיילים נוספים מצבא ישראל, על מנת לציית לצו המלך ולהביא למותו של אוריה, וזאת מבלי לחשוף את המניע האמיתי של אותו הקרב (מותו של אוריה): "וַיִּצְאֻ אֲנָשֵׁי הָעִיר וַיִּלָּחֲמוּ אֶת-יוֹאָב וַיִּפֹּל מִן-הָעָם מֵעֶבְדֵי דָוִד וַיָּמָת גַּם אוּרִיָּה הַחַתִּי".
 - יואב אינו מגיב לצו דוד, ואינו משכנע אותו לחזור בו מהצו – אלא מצייט ומבצע.
 - יואב דואג לעדכן את דוד במילוי הצו. הוא שולח שליח, על מנת להודיע לדוד שמבוקשו הושג: "וַיִּשְׁלַח יוֹאָב וַיַּגֵּד לְדָוִד אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַמֶּלֶכָה. ... וְגַם עֶבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחַתִּי מָת".

סעיף ב'

- (1) ראיות שדוד משתמש בסמכותו כמלך על מנת להפיק רווח אישי (על הנבחן להציג אחת מכל כתוב ולהסבירה):
- על פי הכתוב בשמואל ב י"א:
- דוד משתמש בסמכותו כמלך על מנת להביא את בת שבע אליו ולשכב עמה: "וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים וַיִּקְחָה וַתָּבֹא אֵלָיו וַיִּשְׁכַּב עִמָּה".
 - דוד משתמש בסמכותו כמלך על מנת להשיב את אוריה מן המלחמה, וזאת על מנת שאוריה ישכב עם בת שבע, וההיריון של בת שבע ייוחס לאוריה: "וַתֵּהָרֶה הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד וַתַּגֵּד לְדָוִד וַתֹּאמֶר הִרָה אֲנִי. וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל-יוֹאָב שֹׁלַח אֵלַי אֶת-אוּרִיָּה הַחַתִּי וַיִּשְׁלַח יוֹאָב אֶת-אוּרִיָּה אֶל-דָּוִד... וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאוּרִיָּה רֵד לְבֵיתְךָ וּרְחֹץ רִגְלֶיךָ וַיֵּצֵא אוּרִיָּה מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַתֵּצֵא אַחֲרָיו מִשָּׂאת הַמֶּלֶךְ.... וַיֵּגְדוּ לְדָוִד לֵאמֹר לֹא-יָרַד אוּרִיָּה אֶל-בֵּיתוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אוּרִיָּה הֲלוֹא מִדֶּרֶךְ אֶתָּה בָּא מִדּוֹעַ לֹא-יָרַדְתָּ אֶל-בֵּיתְךָ".
 - דוד משתמש בסמכותו כמלך, על מנת להביא למותו של אוריה בקרב, וזאת על מנת שיוכל לשאת את בת שבע לאישה, ולפתור את בעיית הריונה ממנו: "וַיְהִי בְּבֹקֶר וַיִּכְתֹּב דָּוִד סֵפֶר אֶל-יוֹאָב וַיִּשְׁלַח בְּיַד אוּרִיָּה. וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר לְאֹמֶר הִבּוּ אֶת-אוּרִיָּה אֶל-מוֹל פְּנֵי הַמֶּלֶכָה הַחֲזָקָה וְשִׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו וְנָכָה וָמָת... וַיַּעֲבֵר הָאֲבָל וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיֹּאסְפָה אֶל-בֵּיתוֹ וַתֵּהִי-לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ בֶּן".

על פי הכתוב בשמואל ב כ"א :

- דוד משתמש בסמכותו כמלך על מנת להביא למותם של בני שאול, וזאת על מנת שלא יהיו איום על מלכותו ועל המשכיות המלוכה של שושלתו שלו. הוא מוסר לגבעונים את שבעת בני שאול, על מנת שיוקיעו אותם: "וַיֹּאמְרוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ הַאִישׁ אֲשֶׁר כָּלָנוּ וְאֲשֶׁר דָּמָה-לָנוּ נִשְׁמָדְנוּ מִהֲתִיבָב בְּכָל-גִּבֹּל יִשְׂרָאֵל. יִנָּתֶן- (יָתֵן-) לָנוּ שְׂבָעָה אֲנָשִׁים מִבְּנֵי וְהוֹקְעָנוּם לִיהְיוֹת בְּגִבְעַת שְׂאוּל בְּחִיר יְהוָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֶּן... וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת-שְׁנֵי בְנֵי רָצָפָה בֶּת-אִיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשְׂאוּל אֶת-אֶרְמֹנִי וְאֶת-מַפְבֹּשֶׁת וְאֶת-חַמְשֶׁת בְּנֵי מִיכָל בֶּת-שְׂאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעִדְרֵיָאֵל בֶּן-בְּרוּזִי הַמַּחֲלָתִי. וַיִּתְּנֵם בְּיַד הַגִּבְעָנִים וַיִּקְּעוּם..."
- דוד משתמש בסמכותו כמלך על מנת להציל את מפיבושת בן יהונתן, וזאת משום שהוא חפץ לקיים את השבועה שנשבע ליהונתן: "וַיִּחַמַּל הַמֶּלֶךְ עַל-מְפִיבֹשֶׁת בֶּן-יְהוֹנָתָן בֶּן-שְׂאוּל עַל-שְׁבַעַת יְהוָה אֲשֶׁר בֵּינָתֶם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן-שְׂאוּל".

(2) הדמות המאירה את מעשיו של דוד באור שלילי בשמואל ב י"א היא: אוריה. אוריה מסביר לדוד מדוע אינו יורד לביתו, ושוכב עם אשתו: אין הוא מרגיש שזה הדבר הראוי לעשות, בזמן שבו העם נמצא בקרב, ארון ה' בשדה הקרב והמלחמה בעיצומה. כל זאת, למרות היותו חתי ולא עברי. לעומתו: דוד, ששלח את עמו להילחם בעבורו, מבצע פשעים נתעבים: חומד ונואף, ואין לו כל בעיה לבצע חטאים אלה, בעוד עמו, והבעל של האישה עמה נואף, נלחמים בעבורו. אן: יואב. יואב חושש שדוד יכעס, לאחר שישמע על כך שחיילים רבים שלו נהרגו בקרב, שנוהל שלא כהלכה. הוא אפילו מדמיין בראשו מה דוד יגיד כאשר ישמע על מהלך הקרב, ואף את התקדים אותו יציג בפני השליח (אבימלך שהומת על ידי אישה, שזרקה עליו פלח רכב מן החומה). לעומת זאת, דוד אינו כועס כלל על הניהול הכושל של הקרב, וטוען בפני השליח, שכך קורה במלחמות: פעם מנצחים ופעם מפסידים. כמו כן, הוא מצווה על הנער לעודד את יואב להמשיך ולהילחם בעיר עד כיבושה.

הדמות המאירה את מעשיו של דוד באור שלילי בשמואל ב כ"א היא: רצפה בת איה. רצפה מגנה בגופה על גופות בניה ובני מירב המוקעים, ומגנה עליהם מפני החיות הטורפות ומפני ביזוין במהלך כל הקיץ. היא מבצעת פעולות אלה, בניגוד לדוד, שאישר את הוקעת הגופות, ואף לא טרח לקבור אותן. רק לאחר שדוד שומע על מעשיה של רצפה, הוא מחליט להביא לקבורה מסודרת את גופות המוקעים ואת גופות שאול ויהונתן (דבר המביא לסיום הבצורת).

סעיף ג'

(1) ראיות המלמדות כי הטענה שהכוח משחית נכונה בנוגע לדוד (על הנבחן היה להביא שתיים ולהסבירן):

- דוד מרשה לעצמו בתור מלך לשלוח את עמו למלחמה, מבלי לצאת יחד עימם: "וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת-יֹאבָב וְאֶת-עֶבְדָּיו עִמּוֹ וְאֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁחָתוּ אֶת-בְּנֵי עֲמֹן וַיִּצְרוּ עַל-רָבָה וְדָוִד יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם".

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

- דוד מרשה לעצמו בתור מלך לבלות את כל יומו במיטה, ולקום לעת ערב לטייל, בעוד עמו נמצא במלחמה: "וַיְהִי לַעֲתָה הָעָרֶב וַיָּקָם דָּוִד מֵעַל מִשְׁכְּבוֹ וַיִּתְּחֶלֶף עַל-גֵּג בֵּית-הַמֶּלֶךְ".
 - דוד מרשה לעצמו בתור מלך לחמוד ולנאוף עם אשתו של אחד מחייליו: "הֲלוֹא-זֹאת בֵּית-שֹׁבַע בֵּת-אֱלִיעָזָר אִשְׁתֹּרְיָה הַחֲתָי. וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים וַיִּקְחָהּ וַתָּבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁכַּב עִמָּה".
 - דוד מרשה לעצמו להביא למותו של אוריה, על מנת לפתור לעצמו את בעיית הריונה של בת שבע: "וַיְהִי בַּבֹּקֶר וַיִּכְתֹּב דָּוִד סֵפֶר אֶל-יוֹאָב וַיִּשְׁלַח בְּיָד אֹרְיָה. וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר לֵאמֹר הִבּוּ אֶת-אֹרְיָה אֶל-מוֹל פְּנֵי הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה וְשִׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו וְנָכָה וּמָת".
 - דוד מרשה לעצמו לזלזל בחיי חייליו, וטוען שבמלחמה לעיתים מפסידים (ומתים חיילים), וזאת כיוון שהוא קיבל את מבוקשו – אוריה מת: "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-הַמֶּלֶךְ כֹּה-תֹאמַר אֶל-יוֹאָב אֶל-יָרֵעַ בְּעֵינֶיךָ אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה כִּי-כֹזֶה וְכֹזֶה תֹאכַל הַחֶרֶב הַחֲזָק מִלְחָמָתְךָ אֶל-הָעִיר וְהָרָסָה וְחִזְקָהּ".
- (2) פן נוסף באישיותו ובהתנהגותו של דוד המלך: הוא מודה בחטאיו בפני ה', ואינו מתרץ תירוצים לגבי מעשיו. דוד בפסוק זה מודה בחטאיו בפני ה' (הניאוף עם בת שבע והרצח של אוריה).

שאלה 4

הנבחנים נדרשו לענות על שניים מהסעיפים א-ג:

סעיף א'

(1) דוד אינו מצליח להפריד בין האישי לממלכתי, משום שכאשר העם חוזר כמנצח מהמלחמה, דוד אינו יוצא אל העם, ואינו משבח אותו על ניצחונו, אלא מסתגר בעלית השער ומתאבל על מות אבשלום בנו. צערו של דוד כאב הוא גדול מאוד, ואין הוא מצליח לנהוג כמצופה ממנו כמלך: "וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל-עֲלִית הַשָּׁעַר וַיִּבֶךְ וַיֹּכַח אֶמֶר בְּלִבָּתוֹ בְּנֵי אֲבִשָּׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי אֲבִשָּׁלוֹם מִי-יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי תַחֲתֶיךָ אֲבִשָּׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי".

(2) שמואל ב ט"ו: בראשית מרד אבשלום, דוד ממחר לברוח מירושלים, שכן יודע שאבשלום לא יחמול על אביו ועל משפחתו, וכאשר יגיע לירושלים הוא יהרוג את כולם. הצער על מותו של אבשלום גרם לדוד לשכוח את מרד אבשלום בו ואת רצונו של אבשלום להורגו. לכן, הוא מתכנס בעצמו ובצערו הרב.

סעיף ב'

(1) התוכחה בדברי יואב: יואב נוזף בדוד על התנהגותו. הוא טוען, שבכך שדוד לא יוצא אל העם, הוא מבייש את הנאמנים לו, אשר הצילו אותו ממוות. בנוסף, יואב טוען כי התנהגותו של דוד אינה הגיונית: הוא מתנהל כמי ששונא את אוהביו, אך אוהב את שונאיו, והוא היה מעדיף שהם כולם ימותו, כל עוד אבשלום יישאר בחיים.

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

האיום בדברי יואב: יואב מאיים על דוד ומורה לו לצאת אל העם ולדבר אליו, ואם לא יעשה זאת, לא יישאר איש מהם עימו עד הלילה, ורעה זו תהיה גדולה יותר מכל אסון שדוד חווה עד כה. (2) לדעתי, התוכחה של יואב אינה מוצדקת: לפי פסוקים 1-5, העם מזדהה עם האבל של דוד על מות אבשלום, ויום הניצחון הופך ליום אבל לכל העם, לאור הזדהות זו. אן: לדעתי, בתוכחה של יואב מוצדקת: לפי פסוקים 1-5, התנהגותו של דוד והאבל הכבד על אבשלום, גורמים לעם להיכנס לעיר בגנבה, כמי שהפסידו במלחמה, ולא כמי שניצחו ואין הדבר הוגן והגיוני, שכן העם ניצח את המלחמה בעבור דוד.

סעיף ג'

(1) בשמואל ב י"ב מנבא נתן לדוד את עונשו: דוד חטא בכך שרצח את אוריה החיתי, ולכן המוות יפקוד את ביתו, כלומר ילדיו ימותו. המסופר בפרק י"ט, הוא התגשמות דברי נתן, משום שאבשלום, בנו של דוד, מת, כפי שנתן ניבא. (2) לפי פירוש המלבי"ם, דוד ידע שמותו של אבשלום הוא עונש על החטא שלו (בפרשת אוריה ובת שבע), ולכן היה רוצה שהוא עצמו ימות ולא בנו.

פרק שני

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 5-7. (לכל שאלה – 20 נקודות):

שאלה מספר 5

סעיף א'

(1) ניסיון החיים של שני האישים שבזכותו הוכשרו להיות מנהיגי העם הוא: שניהם היו רועי צאן. דרך הכשרה זו מועילה, מאחר ומתוקף תפקידם נדרשו להוביל את העדר ולדאוג לכל צרכיו במסירות, ואלה פעולות ותכונות הנדרשות ממנהיג. (2) משה מתאים למלא את התפקיד שהטיל עליו ה' – ביסוס קביעה זו על נימוק משמות ב 4-10 (על הנבחן לציין נימוק אחד – ביסוס והסבר): "וַיִּגְדַּל הַיֵּלֶד וַתִּבְאֶהוּ לְבֵת-פְּרָעָה וַיְהִי-לָהּ לְבִן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה" – משה גדל ומתחנך אצל בת פרעה, הוא רוכש לו ידע וגיוני מלוכה. ובנוסף, מעצם היותו בארמון המלך, הוא יכול ללמוד כיצד מנהיג של עם פועל.

סעיף ב'

(1) הנסיבות בהם נבחר כל אחד מהמנהיגים: משה – נבחר להנהיג את העם לנוכח סבלו של העם בזמן העבדות במצרים: "וַיֹּאמֶר יְהוָה רֹאֵה רָאִיתִי אֶת-עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת-צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נַגְשָׁיו כִּי יִדְעֹתִי אֶת-מִקְאָבָיו" אן: "וַיַּעַתָּה הָנָּה צַעֲקַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם-רָאִיתִי אֶת-הַלֶּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם", לכן ה' שולח את משה להנהיג את העם, על מנת להצילו מהעבדות במצרים: "וַיַּעַתָּה לָכֵּה וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל-פְּרָעָה וְהוֹצֵאתִי אֶת-עַמִּי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם".

MY.GEVA

לפרטים
לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם
ביעילות לבגרות במתמטיקה

דוד – נבחר להנהיג כי ה' מאס במלכותו של שאול ומבקש להמליך מלך אחר במקומו: "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-שָׁמוּאֵל עַד-מָתִי אֶתְּהָ מְתָאֲבָל אֶל-שָׁאוּל וְאַנִּי מְאַסְתִּיו מִמֶּלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל מֵלֹא קָרָנָה שָׁמֹן וְלֹךְ אֶשְׁלַחְךָ אֶל-יֹשֵׁי בֵּית-הַלְחָמִי כִּי-רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ".

(2) השפעת הנסיבות בכל תקופה על אופי המנהיגות של כל אחד מן המנהיגים: משה היה המנהיג הראשון של עם בהתהוותו. בנוסף, הוא נדרש להוביל את העם מעבדות לחירות. לכן, הוא היה למנהיג הקשוב לצורכי העם, המגלה כלפיו סבלנות וסלחנות רבה. הוא היה עד למצוקות העם במצרים, ואולי בשל כך היה רחום כלפי העם חלק ניכר מחייו. דוד היה למלך על עם, היושב בארצו, שכבר נשלט קודם לכן על ידי מלך. לכן, אופיו כמנהיג היה שונה: דוד לא היה תמיד בקשר ישיר עם העם, היה פחות קשוב לצורכי העם, ויותר מנותק. אן: כיוון שדוד קיבל עם מגובש, שהיה מורגל לחיות תחת שלטונו של מלך, הוא התמקד בחיזוקו של העם ושל המדינה, באמצעות מלחמות לשם הפיכת עמו לאימפריה. אן: כיוון שדוד החליף את שושלת שאול, בה מאס ה', דוד היה עסוק בחלק ניכר מימי שלטונו במאמצים לוודא ששושלת שאול לא תשוב לשלטון, ולא תאיים על שושלתו שלו.

שאלה מספר 6

סעיף א'

משה מכנה את העם 'המרים', כלומר המורדים, משום שהעם בתלונתו כלפי משה ואהרן על העדר מים, מרד במנהיגות ה' ובמשה.

סעיף ב'

(1) לפי פירושו של רבינו חננאל, משה ואהרן חטאו בכך שייחסו את כוח הוצאת המים מן הסלע לעצמם ולא לה'.
(2) לדברי סמט, משה לא נכנס לארץ, משום שאין הוא מסוגל לשנות את דפוסי התנהגותו. כאשר ה' הורה לו לדבר אל הסלע, על מנת להוציא ממנו מים. משה לא הצליח לשנות את אופן התנהלותו בהתאם לדברי ה', והוא היכה בסלע, כפי שרגיל היה לעשות לאחר יציאת מצרים. לאור העובדה, שאופן הנהגת הדור שייכנס לארץ יהיה שונה מאופן הנהגת דור המדבר, ולאור העובדה שמשה לא מסוגל לשנות את האופן שבו הוא מנהיג את העם, על משה היה לפנות את מקומו למנהיג חדש, שיתאים את הנהגתו לתקופה החדשה, ולכן משה לא נכנס לארץ.

שאלה מספר 7

סעיף א'

(1) הבדל בדמותו של המנהיג בזקנתו: בעוד שמשה מתואר כאילו היה חזק עד יומו האחרון: רענן, איש שכוחו במותניו, שראיתו לא דעכה "וּמִנְשָׁה בֶן-מֶאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בָּמָתוֹ לֹא-כָהָתָה עֵינָיו וְלֹא-נָס לַחֹה", דוד מתואר כאיש זקן, חסר ישע, אשר לא מצליח אפילו להתחמם בכוחות עצמו "וְהִמְלִיךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וַיִּכְסְהוּ בְּבָגְדִים וְלֹא יָחַם לוֹ".

הבדל בירושת ההנהגה: בעוד שמשה העביר את ההנהגה ליהושע במצוות ה', תוך העברת סמכויותיו וחפיפתו לתפקיד באופן מלא: "וַיְהִי־שֶׁשׁ בֶּן־נֹחַ מָלָא רוּחַ חָכְמָה כִּי־סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת־נִדְיוֹ עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲשׂוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה", דוד לא העביר לאיש מבניו את התפקיד באופן רשמי. עובדה זו אפשרה לאדוניהו להחליט על דעת עצמו להכריז על עצמו כיורש: "וַיֹּאדָנִיָּה בֶן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לָפָנָיו".

(2) לדעתי, משה הוצג כמי שמת כשכוחו במותניו, וככזה שנאלץ להעביר את התפקיד ליהושע במצוות ה', כיוון שפרטים אלה מאירים שני צדדים בדמותו של משה: מצד אחד, גדול המנהיגים והנביאים בישראל (וככזה מת כשכוחו במותניו) ומצד שני, מנהיג שלא זכה להיכנס לארץ בשל החלטה אלוהית כעונש על חטאיו. דוד הוצג כמלך חלש בערוב ימיו וכמי שלא דאג ליורש רשמי, כיוון שפרטים אלה מדגישים את עונשו של דוד בחטא אוריה ובת שבע – חולשתו ואי הכרזה רשמית על יורש יביאו למקרי מוות נוספים במשפחתו.

סעיף ב'

המהלך שביצעו אדוניהו ונתן תרם לערעור יציבות השלטון באופן הבא: אדוניהו הכריז על עצמו כיורש מאחורי גבו של דוד וללא ידיעתו, דבר זה גורם לערעור היציבות השלטונית כיוון שקיים מלך מכהן בפועל. העובדה שנתן ידע על מעשיו של אדוניהו ועל פי פסוקים אלה התנגד למעשיו של אדוניהו אך לא פנה לדוד, ערערו אף הם את יציבות השלטון.

א: המהלך שביצעו אדוניהו ונתן תרם ליציבות השלטון באופן הבא: אדוניהו הכריז על עצמו כיורש, כיוון שראה את זקנתו של אביו, והבין שיש צורך ביורש בהכרזה ובקביעה מי יהיה היורש. דבר זה תורם ליציבות השלטונית, כיוון שיש מאמץ להמשיך את השלטון של השושלת הקיימת. העובדה שנתן ידע על מעשיו של אדוניהו ועל פי פסוקים אלה התנגד למעשיו של אדוניהו אך לא פנה לדוד, תרמו אף הם ליציבות השלטון (נתן העדיף שיהיה יורש כלשהו לדוד).

